

De verspreiding en het karakter van thuiswerk in Vlaanderen

Glorieux, I. & Minnen, J. 2008. Thuiswerk in Vlaanderen. In E. Martinez, E. Krzeslo & J. De Schampheleire (Eds.). *Telewerk: inzet, regels en praktijk*, Brussel: FOD WASO.

Omdat thuiswerk het intrinsieke voordeel biedt om werk op afwijkende tijden en tijdssoevereiniteit optimaal te combineren en de woon-werkverplaatsing overbodig maakt, wordt het vaak voorgesteld als een wondermiddel voor het combineren van gezinsarbeid met betaald werk en als een oplossing voor het fileprobleem. Op basis van deze voordelen en ervan uitgaand dat informatietechnologie de noodzaak om te werken op een gecentraliseerde werkplek in vele gevallen overbodig maakt, wordt algemeen verwacht dat thuiswerk als werkvorm in belangrijkheid snel zal toenemen.

In deze bijdrage gaan we na in welke mate thuiswerk verspreid is in Vlaanderen en we evalueren ook enkele van de merites die aan thuiswerk worden toegeschreven. Voor de analyses worden de Vlaamse tijdsbestedingsdata van 2004 en de bijbehorende enquête gebruikt (Glorieux, Minnen & Vandeweyer, 2005). Deze steekproef van 1 780 Vlamingen tussen 18 en 75 jaar omvat 972 werkenden waarover we informatie hebben over de mate en de modaliteiten van thuiswerk.

Thuiswerk omschreven

In de vragenlijst werd stapsgewijs gepeild naar de mate van thuiswerk. Zo werd eerst gevraagd *'Bent u iemand die thuis werkt of als zelfstandige een zaak*

thuis uitbaat?'. Ongeveer 8% van de werkenden geeft aan dat de primaire arbeidsplaats thuis is. Voor de overgrote meerderheid van de werkenden geldt dit niet. Om te peilen in welke mate voor hen thuiswerk een aanvulling op of vervanging is van hun arbeidstaken op de werkvloer en op welke momenten zij eventueel thuiswerken, werd aan iedereen die niet van thuis uit werkt gevraagd of ze soms werk meenemen naar huis of thuiswerken, en hoe vaak. Dit werd zowel gevraagd voor het weekend, als

voor 's avonds, als voor een volledige dag of meerdere dagen (overdag tijdens de werkweek) als voor een of meerdere uren overdag (Glorieux, Minnen & Vandeweyer, 2005). In tabel 1 worden de antwoorden op de verschillende vragen procentueel weergegeven.

Uit tabel 1 blijkt dat thuiswerk als een vervanging van werk in het bedrijf of elders nog niet ruim is doorgedrongen in Vlaanderen. Slechts 5% werkt regelmatig tot altijd een volledige dag thuis, ongeveer 6% doet dit op een wekelijkse basis. Maar liefst 86% van de werkenden werkt nooit thuis gedurende een volledige dag. Thuiswerken tijdens een bepaald dagdeel ('s morgens of 's namiddags) is eveneens geen ruim verspreide activiteit en wordt samengeteld zelfs maar door 9% van de werkenden beoefend.

Tabel 1.

Mate van thuiswerk binnen bepaalde tijdsvakken voor werkenden die niet uitsluitend thuis werken of als zelfstandige een zaak thuis hebben (n = 893) (Vlaams Gewest; 2004)

	Volledige dag(en)	Een of meerdere dagdelen	's Avonds
Geen thuiswerk	86,0%	90,9%	74,3%
Max. één keer per maand	3,1%	3,4%	7,8%
Max. één keer per week	6,0%	3,9%	8,3%
Regelmatig tot altijd	4,9%	1,7%	9,6%
	Weekend		
Geen thuiswerk		75,6%	
Max. één keer per maand		3,7%	
Meerdere keren per maand		8,7%	
Wekelijks		12,0%	

Bron: TOR

Het percentage thuiswerk ligt een stuk hoger tijdens het weekend en tijdens de avonduren. Ongeveer een vierde van de werkenden verricht al eens tijdens de avond en/of in het weekend werk thuis als aanvulling van het werk op de werkplaats. Voorts neemt 12% wekelijks werk mee voor tijdens het weekend en ongeveer 9% doet dit op zijn minst enkele keren per maand. Ook tijdens de avond ligt het percentage werkenden dat op wekelijkse basis thuis verder werkt vrij hoog. Bijna 10% doet dit zelfs meerdere keren per week.

Op basis van tabel 1 kunnen we stellen dat thuiswerk niet ruim verspreid is als het bekeken wordt als een vervanging van werk in het bedrijf. Thuiswerk wordt eerder als een verlengstuk van de dagtaak gezien. Omdat de vragen over thuiswerk niet uitsluitend zijn, is het mogelijk dat bepaalde respondenten hoog scoren voor thuiswerk binnen verschillende tijdsperiodes en met andere woorden dus thuis zowel dagwerk combineren met avondwerk of weekendwerk, of andersom. Hiermee rekening houdend kunnen we de volgende typologie met exclusieve categorieën opbouwen: 70,3% van de werkende Vlamingen werkt nauwelijks of niet thuis, 29,7% van de werkenden werkt frequent van thuis uit of heeft thuis een eigen bedrijf. Voor 10% is thuiswerk enkel een aanvulling op de dagtaak; zij werken minstens meerdere keren per maand in het weekend thuis en/of minstens één keer per week in de avond maar werken zelden (minder dan wekelijks) een dag of een dagdeel thuis. Voor 11,6% van de werkenden geldt thuiswerk als een

vervanging van de dagtaak in het bedrijf, zij werken minstens één keer per week een volledige dag of een dagdeel thuis.

Wie werkt thuis?

Er is een duidelijk significant verband tussen de typologie van thuiswerk en het opleidingsniveau. Zowel thuiswerk als aanvulling, als thuiswerk als vervanging is vooral een zaak van hogeropgeleiden. Bijna de helft van alle werkenden met een hoger diploma werkt thuis, tegenover maar 20% voor de andere opleidingscategorieën. Van de hoger opgeleiden neemt 22,3% vrij frequent werk mee naar huis voor tijdens de avond en/of in het weekend en 22% werkt meerdere dagen of dagdelen thuis (bovendien veelal in combinatie met avond- en weekendwerk).

Niet geheel onlogisch zijn het voornamelijk arbeiders en dienstverleners die verstoken blijven van thuiswerk. De aard van hun beroep(staken) beperkt hen in de mogelijkheid om thuis te werken. Bedienden daarentegen hebben meer mogelijkheden om thuis te werken. Zij werken voornamelijk met symbolen, ze plannen, organiseren en inspecteren. Sommige van hun (deel)taken bieden de mogelijkheid om thuis verder te doen of om bepaalde dossiers verder af te werken vanuit de eigen woonplaats. Het aandeel bedienden dat taken uitvoert als aanvulling of als vervanging is ongeveer even groot als bij de leidinggevenden en verkopers

(namelijk ongeveer 25 à 26%). De leidinggevend en verkopers onderscheiden zich echter vooral door het grote aandeel dat van thuis uit werkt (26,4%), voornamelijk omdat ze vaak als zelfstandigen werken. De grootste groep 'thuiswerkers' vinden we bij de sociale professies (maatschappelijk werkers, leraars, verplegers, dokters, ...). Meer dan een vierde van hen werkt thuis als vervanging van het werk op de werkplek en een vijfde doet thuiswerk als aanvulling van de dagtaak.

Ook naar arbeidspositie en sector van tewerkstelling is er een duidelijk significant verschil. Voltijds en overheidspersoneel werken aanzienlijk meer thuis in vergelijking met respectievelijk deeltijds en werkenden in de privésector. Vooral het aandeel werkenden bij de overheid dat frequent een dag(deel) thuis werkt is met 19,2% relatief hoog. Het thuiswerkprofiel van de zelfstandigen is nog meer uitgesproken dan dit van de leiders en verkopers: 50% van hen werkt van thuis uit.

Verder komt thuiswerk meer voor in jobs die een eerder onregelmatig uurrooster vereisen (17,9% werkt frequent een dag(deel) thuis; 11,0% neemt op zijn minst frequent werk mee naar huis voor 's avonds, en/of voor het weekend). Gelijkaardige resultaten komen naar voren bij kenmerken van een job die handelen over de tijdssoevereiniteit (meer dan 38% werkt frequent thuis, 50% als we het werken van thuis uit mee rekenen) en de mate waarin men bij het begin van de arbeidsdag het einde er-

van kan voorspellen (respectievelijk 43% en 54%). Van de werkenden die het einde van hun dagtaak het slechtst kunnen inschatten, werkt maar liefst 26,6% thuis tijdens de dag of tijdens een bepaald deel van de dag. Bovendien vinden we in deze groep nog een grote groep die thuis werkt tijdens de avond en/of het weekend.

Het profiel van diegenen die thuiswerken kunnen we als volgt samenvatten: het gaat om personen die eerder hoogopgeleid zijn, die een beroep uitoefenen waarbij de mogelijkheid bestaat om bepaalde taken thuis uit te voeren, die bij de overheid of als zelfstandige werken en die een beroep uitoefenen dat onregelmatige en weinig voorspelbare uren vereist.

Beter combineren met thuiswerk?

In tabel 2 wordt de tijdsbesteding aan betaald werk, huishoudelijk werk en kindercare van voltijds werkende mannen en vrouwen en deeltijds werkende vrouwen volgens de thuiswerksituatie met elkaar vergeleken. Bij voltijds werkende vrouwen die thuis werken (zowel aanvullend, als vervangend, als van thuis uit) zien we niet direct een fundamentele toename in tijd die besteed wordt aan het huishoudelijk werk en de kindercare. Niets lijkt er op te wijzen dat thuiswerk bij hen een strategie is om de combinatie arbeid en gezin te facilite-

Tabel 2. Tijdsduur van totale werklast naar geslacht en arbeidspositie (Vlaams Gewest; 2004)

		Betaald werk	Huishoudelijk werk	Kinderzorg	Totale werklast
Man voltijds	Nauwelijks of geen thuiswerk	38:49	11:53	1:54	52:37
	Aanvullend	43:49	9:26	2:32	55:49
	Vervangend (en/of aanvullend)	42:07	10:48	2:02	54:57
	Werkt van thuis uit	55:25	5:49	1:20	62:35
Vrouw voltijds	Nauwelijks of geen thuiswerk	33:28	18:02	3:02	54:33
	Aanvullend	39:41	13:12	3:31	56:25
	Vervangend (en/of aanvullend)	35:53	17:23	2:32	55:50
	Werkt van thuis uit	47:24	17:28	2:17	67:10
Vrouw deeltijds	Nauwelijks of geen thuiswerk	24:01	23:49	4:08	51:58
	Aanvullend	30:15	22:45	5:43	58:45
	Vervangend (en/of aanvullend)	28:28	20:16	6:51	55:36

Bron: TOR

ren. De voltijds werkende vrouwen die thuiswerken, besteden eerder minder tijd aan huishoudelijk werk en kindercare en méér tijd aan betaald werk dan zij die nauwelijks of niet thuiswerken. Enkel de voltijds werkende vrouwen die aanvullend thuiswerken, lijken iets meer tijd te besteden aan kindercare (ongeveer een halfuur per week) en zij combineren dit met een vrij lange werktijd. Vreemd genoeg zien we hetzelfde bij voltijds werkende mannen die aanvullend thuiswerk verrichten. Niet het thuiswerk tijdens de daguren als vervanging van het werk op de werkplek, maar eerder het thuiswerk als uitbreiding van de werkdag leidt tot meer tijd voor kindercare. Bij de deeltijds werkende vrouwen die thuiswerken zien we echter nog veel duidelijker die combinatie van een langere werktijd (in vergelijking met deeltijdsen die nauwelijks of geen thuiswerk verrichten) met een substantiële meertijd voor kindercare. Dit doet ver-

moeden dat vooral deeltijds werk in combinatie met thuiswerk een strategie is van (jonge) moeders om arbeid en zorg te combineren.

*Ignace Glorieux
Joeri Minnen
Theun-Pieter van Tienoven
Onderzoeksgroep TOR
Vakgroep Sociologie
Vrije Universiteit Brussel*

Bibliografie

Glorieux, I., Minnen, J. & Vandeweyer J. 2005. *Technisch verslag bij de tijdsbudgetenquête TOR'04*. Brussel: Onderzoeksgroep TOR, Vakgroep Sociologie, Vrije Universiteit Brussel.